ANMELDELSE

Sjarmerende tema, lave ambisjoner.

Danske gleder

Bak seg har Dag Kullerud et langt journalistliv kjennetegnet av en særlig interesse for Danmark og kristendom. Til bøkene hans hører utgivelser om den kristenkonservative avisen Dagen så vel som predikantene Hans Nielsen Hauge og Ole Hallesby.

I sin nye bok, «Porten til Norden», fortsetter han undersøkelsen av både Danmark og menneskelivets store spørsmål. Tittelen vitner om at forfatteren denne gangen beveger seg gjennom de historisk viktige småbyene nær Danmarks grense mot Tyskland. Undertittelen, «En annerledes danmarksreise med historie i bagasjen», fanger bokens sjangerblanding: Noen ganger nærmer den seg reiseveilederen; andre ganger presenterer forfatteren tettpakkede resymeer av danske kriger. «Porten til Norden» viser seg i tillegg å ha anstrøk av minneboken og familiehistorien, prominente danske aner som Kullerud har – og av de betydelige geopolitiske utfordringene verden står overfor i 2026.

SAKPROSA

Porten til Norden. En annerledes danmarksreise med historie i bagasjen

Dag Kullerud

Cappelen Damm 2026, 185 sider

Han begynner ved Kongeåen og i Ribe og avslutter på Ærø. Distriktsreisen introduserer forfatteren som et resultat av mangeårig undring: «Kan det være slik at til tross for at dansker og nordmenn årlig passerer hverandres grenser i et millionantall, vet de likevel lite om hverandre – om historie, kultur, samfunn og politikk?» Enhver som har registrert at dansker under 40 nesten konsekvent slår over til engelsk i møte med norske ord de åpenbart ikke skjønner, vil ha forståelse for Kulleruds spørsmål.

Boken hans er like åpenbart et forsøk på å bøte på de manglende kunnskapene om danmarkshistorie blant journalistens landsmenn – og særlig om den delen av den som har tilknytning til Norge. Kullerud får godt frem hvordan dét gjelder enormt mye: Foruten kjempene Ibsen og Bjørnson opptrer trioen Rye, Schleppegrell og Helgesen i boken hans. De tre sistnevnte er velkjente navn for alle som har beveget seg på Grünerløkka i Oslo, men de færreste av byvandrerne kjenner disse nordmennenes betydning i dansk militærhistorie. I en tid da verdenssituasjonen igjen har aktualisert det nordiske fellesskapet, er timingen god for forfatterens entusiasme for våre nærmeste naboland.

Hva han, foruten å minne om avgjørende danske konger og slag, egentlig vil fortelle, forblir likevel vagt. I likhet med ikke så rent få reisebøker virker utgivelsen hans skrevet etter «litt av hvert»-oppskriften. Hvorfor han velger å inkludere akkurat de opplysningene han gjør, er ofte på ingen måte klart.

Et tydelig jeg står i sentrum og reflekterer i møte med landskapene det vandrer eller kjører bil og buss i, men for sjelden blir resultatet ordentlig engasjerende. I tillegg treffer Kullerud sjelden mennesker han siterer. Han later til å foretrekke biblioteket – og å føre ordet selv. Til gjengjeld har han diktet opp en herre som er teolog, og som han underveis fører oppstyltede samtaler med om kultur og identitet. Grepet fungerer ikke særlig godt og blir ikke tilstrekkelig forklart.

Bokens aldrende forteller ynder å oppsøke museer og kirker. Forståelig nok later han til å trives særlig godt også med øl i glasset på en dansk kro. «Porten til Norden» er utvilsomt drevet av genuin interesse for så vel dansk som skandinavisk historie fra viktingtiden og fremover, men minimalt står på spill i den. Boken etterlater inntrykket av en journalist som med fordel kunne ha tilbrakt mer av tiden i møte med levende dansker og mindre av den med en bok eller avis på restaurant.

Kåre Bulie

bokmagasinet@klassekampen.no

IDYLL: Badehus på Ærø i Danmark. FOTO: PAUL KLEIVEN / NTB

ANMELDELSE

Også i tidsskriftet Agora er det liv laga.

Marxismen er ikke død

Tidsskriftet Agora er gjennom 100 utgaver siden 1983 blitt kjent for solide og tematiske dobbeltnumre, der sentrale filosofer, samfunnsteoretikere og skjønnlitterære forfattere presenteres og diskuteres. Denne gangen har turen kommet til Karl Marx. Spørsmålet redaksjonen stiller, er hvilken status marxist-inspirert tenkning har i dag, ikke minst i lys av den globale finanskrisa i 2007–2008. Etter denne ble det vanskeligere å feste lit til at «markedet» kan løse problemer det sjøl har skapt. Jostein Jacobsen tar oss derfor i sitt bidrag lojalt gjennom Marx' teorier om utbytting og langsiktig profittfall, men legger samtidig til at dagens kapitalisme kan utsette det varslete sammenbruddet gjennom lån, pumping av statlige midler og kamp mot arbeidsfolks rettigheter.

Et gjennomgangstema i nummeret er behovet for kritiske og udogmatiske tilnærminger. Det betyr at det stiger fram et langt mer treffsikkert Marx-bilde, slik som i åpningskapitlet til Mikkel Bolt, professor ved Universitet i København. Ikke minst supplerer – eller korrigerer – han forestillinger om at Marx bare var opptatt av kapitalismens økonomiske lovmessigheter, som motsats til den mest deterministiske utgaven av marxismen der alt annet enn produksjonsforhold («basis») er uinteressant.

Nærmere våre dager overbeviser Viktor Lund Shammas i sin lett tilgjengelige artikkel om nødvendigheten av å analysere tek-gigantene ved hjelp av marxistiske nøkkelbegreper: Deres støvsuging av tilgjengelige tekster minner om hvordan britiske storbønder med Parlamentets velsignelse underla seg det som hadde vært allmenning, og slik la grunnlaget for et nytt eiendomsregime. I en ideologisk tilnærming stiller han spørsmålet om hvem det er som fører ordet gjennom KI. Shammas drøm er en offentlig, ikke-kommersialisert KI.

Verdt å nevne er også sosiologen Emil Øversveens bidrag, der han hevder at arbeiderbevegelsens kamp har et klart etisk fundament. Det handler om det store flertallets muligheter til å leve et bedre liv.

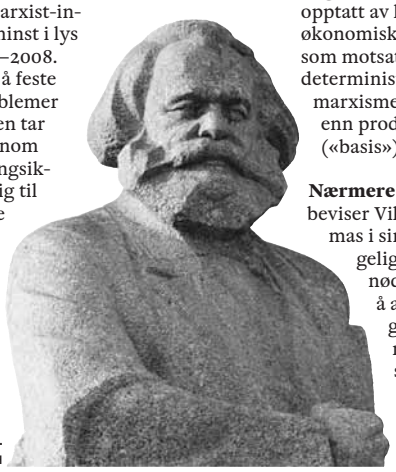
TIDSSKRIFT

Agora 1–2/2026. Marx i dag

Lars Andresen og Geir O. Rønning (red.)

Aschehoug 2026, 311 sider

Etter mitt syn gjør sosiologen Gunnar C. Aakvaag det litt for lett for seg, når han velger seg Marx' analyse av økonomi og klasser i det britiske industrisamfunnet midt på 1800-tallet, for så – ikke overraskende – å slå fast at det ikke passer på Norge. Dette overser ny forskning som modifiserer tesen om et rettlinja britisk mønster uten hensyn til spesifikke forhold, ikke minst i den globale kapitalismens periferi. Marx blir også «falsifisert» gjennom en interessant, men i overkant idylliserende historisk gjennomgang av «den norske modellen» med sitt brede interessefellesskap. Eksemplene hentes ofte fra nærmere 30 år tilbake, og tar ikke høyde for skiftende regjeringers privatisering, New Public Management og et klassedelt helsevesen. For ikke å nevne olje- og lakselobbyens økte makt over staten, sosialdemokraters overgang til NHO, skattesabotører på flukt, høyresidas stormløp mot arbeiderrettigheter og svakere omfordeling når formuesskatten reduseres og arveskatten forblir borte. Men det gjør seg godt med et fyldig bidrag som utfordrer de andre forfatterne. Debatten fortsetter sikkert i neste utgave; i alle fall om Aschehougs nye eiere ikke velger å kvitte seg med et levende tidsskrift.

STÅR STØTT: Karl Marx i Moskva. FOTO: HENNIE STANDER/UNSPLASH

Tore Linné Eriksen

bokmagasinet@klassekampen.no